

Az óvodapedagógusok továbbképzésének jellegzetességei Szlovákiában és Magyarországon

Diana BORBÉLYOVÁ¹, Emese PATAKI TÓTHOVÁ²

Abstract

The 21st century teachers must possess a wide range of responsibilities, competences and attitudes to maximize their effectiveness in teaching and learning. This requires continuous self-improvement throughout their career. This is in line with the European Union education policy principles that increasingly emphasise Life Long Learning (LLL). This study focuses on the professional development systems of pre-school teachers in Slovakia and Hungary, using a questionnaire survey to investigate practical aspects, similarities and differences. It provides insights into the experiences of kindergarten teachers in-service training. The research explores opinions on the practical implementation of in-service training, identify real motivations for attending such training, and investigate teacher investigation with it. Furthermore, it seeks to identify the motivational factors that encourage pre-school teachers to participate in training. The aim of the study is to explore characteristics of the professional development systems for pre-school teachers in Slovakia and Hungary, shedding light on practice variations based on the opinions and perceptions of teachers in both countries. Drawing from the research data, it is evident which factors of the continuing education system are considered to be decisive by Hungarian-speaking kindergarten teachers in Hungary and in Slovakia, and to what extent the content of continuing education aligns with teachers' expectations. Additionally, the research highlights differences, along with identifiable similarities, that significantly pedagogical practice. Notably, the most striking difference lies in the field of network learning, a concept largely unfamiliar in Slovakia.

Keywords

Hungary, Slovakia, kindergarten teachers, professional training.

BEVEZETÉS

XXI. századunk rohamosan fejlődő világában modern korunk pedagógusai olyan magas és szinte a nyugdíjig tartó kihívásokkal szembesülnek, melyek a felgyorsult tempóban és folyamatosan változó világgal való lépés tartására ösztönzik őket. Ennek érdekében kénytelenek élethosszig tanulni, szüntelenül tovább képezni magukat. Nem támaszkodhatnak csak a (szak)középiskolában, illetve az egyetemen megszerzett tudásra, mivel az csupán kiindulópontot ad a szakma elkezdéséhez. A továbbiakban, a hivatás végzése során nagy szerep jut a jártasságok megszerzésének és a további szakmai fejlődésnek. Több szakember is egyetért abban, hogy napjainkban egyre nagyobb szerepet kap a pedagógusok szakmai továbbképzése [1] [2]. Hangsúlyozzák, hogy a továbbképzés szerepe egyre erőteljesebb, mert még egy minőséges szakközépiskolai vagy egyetemi képzés sem képes minden szempontból felkészíteni a pedagógusokat az egyre dinamikusabban változó világunk igényeire. Ugyanis ahhoz, hogy a pedagógus hivatását magas szinten tudja művelni, a gyermekeket/tanulókat felvértezze azokkal a készségekkel, tudással és látásmóddal, melyre a továbbtanuláshoz és az életben való boldoguláshoz

¹ UJS v Komárne, Bratislavská cesta 3322, 945 01 Komárno, borbelyovad@ujs.sk

² Materská škola – Óvoda, 941 23 Andovce 163, emesetoth1994@gmail.com

szükségük van, a szakmában szerzett többéves gyakorlat/jártasság megszerzése mellett elengedhetetlen magát képeznie, ismereteit és tudását folyamatosan megújítani és bővíteni. A tanügy reformjának és minőségfejlesztésének is előfeltétele a pedagógusok továbbképzése, önfejlesztése [3] [4] [5].

1 Elméleti kiindulópontok

A szakirodalomban a szakmai továbbképzés (esetünkben specifikusan: a pedagógus-továbbképzés) és kontinuális képzés szókapcsolatokkal találkozhatunk. Utóbbit inkább a szlovák szakirodalom preferálja, míg előbbi a magyarországi szakkifejezések tárházát erősíti. Mindkét kifejezés a pedagógusok szakmai fejlődését, szakmai kompetenciáik tökéletesítését foglalja magába [6]. A szlovák szakirodalomban a kontinuális képzés alatt a pedagógusok formális, nem formális és intézményen kívüli képzési rendszerét értjük, mely konkrét funkciókat tölt be, a kitűzött oktatási célok elérésére irányul és az egész életen át tartó tanulás egy specifikus alrendszerét alkotja. Ezen kívül bizonyos alapelvek mentén szerveződik és az adott állam iskolapolitikáját fejezi ki [7]. A képzési rendszernek a szakemberek véleménye alapján az egyének és az intézmények szükségleteihez és igényeihez kellene igazodnia, illetve segítenie kell a pedagógusok, az iskola és a társadalom szándékait, céljait beteljesíteni [8].

A pedagógusok szakmai továbbképzésének fő irányvonala, mely lényege a szakmai megújulás, az élethosszig tartó tanulás filozófiájából indul. Az élethosszig tartó tanulás (Life Long Learning- LLL) eszméje az utóbbi évtizedekben az egyik legfontosabb pedagógiai paradigmává vált egész Európában, ugyanis az Európai Unió oktatáspolitikai alapelvei egyre hangsúlyosabban emelik ki annak szerepét. Az egész életen át tartó tanulás minden, életünk során folytatott olyan tanulási tevékenység, melyet a tudás, a készségek és kompetenciák fejlesztésének céljával folytatunk egyéni, állampolgári/civil, társadalmi és/vagy foglalkoztatási perspektívában [9]. Magába foglalja a tanulás minden szintjét, formális (*formal learning*), informális (*informal learning*) és nonformális (*non-formal learning*) úton megszerzett ismereteket, tudáshalmazokat [10] [11]. Az egész életen át tartó tanulás lehetővé teszi a pedagógusok pedagógiai-szakmai tevékenységének végzéséhez szükséges készségek, jártasságok, tudás, szakmai kompetenciák megtartását, megújítását, tökéletesítését és kiegészítését, szem előtt tartva a hagyományos intézményi jellegű nevelési és oktatási színterek, iskolák modern intézményekké való transzformációját.

Az egész életen át tartó tanulás stratégiája tehát minden egyes EU-s tagállam oktatáspolitikájának szerves része és a továbbképzési rendszer alapját is képezi, ugyanis megszabja a pedagógusok továbbképzési rendszerének elveit és irányát, melyek a továbbiakban törvények és rendeletek formájában konkretizálódnak. A pedagógus-továbbképzésben való részvétel lehetőség, mert bizonyos meghatározott keretek között a pedagógus dönti el, hogy mikor és mit szeretne tanulni, azonban a legtöbb országban kötelezettség is. A kötelezettségek mértéke azonban rendszerint országonként eltérő.

Nyilvánvaló, hogy a legtöbb országban a továbbképzés irányvonalát az ország oktatáspolitikai eszméi szabják meg és az szervesen illeszkedik a nemzeti oktatásfejlesztési trendekhez. Szlovákia is figyelembe vette az oktatáspolitikai stratégiájában az LLL európai koncepcióját, ezért kiemeli a pedagógusok szakmai továbbképzésének fontosságát, az önfejlesztés és a tudás folyamatos bővítésének szerepét. Ez tükröződik a hatályos jogszabályokban is. A pedagógusoknak állandó jelleggel képezniük kell magukat (2019-től ez nem csak lehetőség, hanem kötelezettség is) saját szakterületükön belül, pedagógiai és didaktikai téren, valamint egyéb más szükséges diszciplínákban is fejleszteniük és tökéletesíteniük kell tudásrendszerüket és jártasságaik tárházát, hogy rugalmasan tudjanak reagálni a társadalmi elvárásokra és az oktatáspoli-

tikai szabályozásokra. Azonban mivel az egyes országok szabadon döntenek arról, hogy mennyire rigorózan szabályozzák a továbbképzéseken való részvételt, eltérő gyakorlatokkal találkozhatunk. Például Finnországban minden pedagógusnak kötelező a kitzúzott nevelési és oktatási célok elérése érdekében tanévenként legalább három nap továbbképzési, tervezési munkában részt venni. Ezeken a továbbképzéseken az országos oktatáspolitikai kérdésekről, az iskolák nevelési/oktatási programjairól és helyi aktualitásokról hallhatnak a pedagógusok. Ausztriában az új tantervi programok bevezetésével kapcsolatban szerveznek kötelező továbbképzéseket, az egyéb tartalmú és témájú továbbképzések önkéntesek. A továbbképzéseket a pedagógus-továbbképző intézetek koordinálják [12]. Szerbiában a tanítónak 5 év alatt minimum 120 pontot kell a továbbképzéseken összegyűjtenie [13]. Magyarországon is pontosan meg van határozva a továbbképzéseken való részvételi kötelezettség óraszám. Szlovákiában 2019-től kötelező a regionális oktatás minden szintjén dolgozó pedagógusoknak aktualizációs képzésen részt vennie évi meghatározott órászámában (a 2022/23-as iskolai évben ez minimum 20-24 óra volt). Hazánkban jelenleg a NIVAM (Národný inštitút vzdelávania a mládeže - Országos Közoktatási és Ifjúsági Intézet) szervezésében zajlanak továbbképzések az alapiskolát megcélzó jelentős reform kapcsán.

A szakirodalmi vonatkozások áttanulmányozása kapcsán általánosságban megállapítható, hogy függetlenül attól, hogy a továbbképzés fakultatív (mint például Spanyolországban, Portugáliában, Izlandon, Bulgáriában, Lengyelországban és Szlovéniában), vagy kötelező jellegű (mint például Magyarországon, Belgiumban, Észtországban, Máltán, és 2019-től Szlovákiában is), jelentős mértékben meghatározza a pedagógusok előmenetelét. Megfigyelhető az is, hogy országonként eltérő a képzés decentralizáltsága. Mindemellett nyilvánvaló, hogy a XXI. század gyakorló pedagógusainak továbbképzési igényei a napi munkájuk során jelentkező kihívások ismeretében fogalmazódnak meg. Azonban, hogy ez mennyire korespondál az adott ország továbbképzési rendszerével, a képzési kínálattal, az országonként szintén eltérő lehet. Kutatásunk során erre a tényre is igyekszünk majd rávilágítani a két vizsgált ország kapcsán..

Nyilvánvaló, hogy az európai térben szakmai diszkurzusok állandó témájává vált a pedagógusok szakmai továbbképzésének koncepciója. Folyamatos innovációs folyamatok zajlanak Szlovákiában és a környező országokban is, melyek célja a minőségi változás. Ezeket a változásokat főként az országok jogalkotó folyamatai tükrözik. Szakmai körökben megoszlanak a vélemények, hogy ezek a politikai törekvések és rendszerszintű változások összhangban vannak-e a pedagógusok elvárásaival, ugyanis az intenzíven zajló politikai vita középpontjában gyakran inkább érvényesülnek a politikai érdekek, mint szakmai szempontok. Több szakember is úgy véli, hogy miközben a pedagógusokkal szemben támasztott követelmények jelentősen nőnek, aggasztó jelek mutatkoznak arra nézve, hogy egyes országokban nyomás nehezedik a szakma támogatásához szükséges kulcsfontosságú tényezőkre. Véleményük szerint az államnak szisztematikus és koherens politikára lenne szüksége a pedagógusi pálya támogatásának érdekében. A tanári pályát támogató szilárd és átfogó politikát prioritásként kellene kezelnie a kormányoknak, és a politikai irányvonal kialakítását konzultálniuk kellene a pedagógusokkal, azok érdekképviseleteivel [14].

Ezen elméleti felvetések mentén fogalmazódott meg bennünk a gondolat, hogy megvizsgáljuk a szakmai továbbképzési rendszer gyakorlati aspektusait az óvodapedagógusok szemszögéből. S nem csak hazánkban, hanem egy hozzánk közel álló, hasonló szocio-kulturális háttérrel rendelkező másik országban is, hogy a kapott eredmények inspirációként szolgálhassanak az egyes országok oktatáspolitikai törekvéseinek módosításaihoz, illetve hogy javaslataink révén a szakmai továbbképzések gyakorlati megvalósításának eredményesebbé tételéhez is hozzájárulhassunk.

2 A kutatás irányvonala és megvalósításának indoklása

A tanulmány a szlovákiai és magyarországi óvodapedagógusok szakmai továbbképzésével foglalkozik, vizsgálja annak hasonlóságait és különbözőségeit, elemzi a pedagógusok tapasztalatait és meglátásait. Célja feltárni a két ország aktuális továbbképzési rendszerének különbözőségeit, valamint kérdőíves kutatás segítségével elemezni, értékelni és összehasonlítani a szlovákiai és magyarországi óvodapedagógusok szakmai továbbképzésének gyakorlati aspektusait a pedagógusok gyakorlati tapasztalatai alapján.

Az egész életen át tartó tanulás és a pedagógusok szakmai fejlődésének vizsgálatával a képzés különböző szintjein számos szakember foglalkozott, akiknek abban megegyezett a véleménye, hogy a társadalom igénye egy magasan és jól képzett, elkötelezett és hatékony pedagógusra soha nem volt sürgetőbb, mint napjainkban [15][16] [17] [18] [19]. Tény azonban, hogy az óvodapedagógusok szakmai továbbképzésének vizsgálatával sokkal kevesebben foglalkoztak hazánkban, mint a nevelés és oktatás magasabb szintjein dolgozó pedagógusok szakmai továbbképzésének kutatásával. Ezek közül szeretnénk kiemelni az egyik kutatást, mely az óvodapedagógusok igényeit, meglátásait, véleményét vizsgálta, illetve monitorozta ez irányú szükségleteiket. Ez a kutatás 2021-ben valósult meg Szlovákiában az állami fenntartású, a Szlovák Köztársaság oktatásügyi, tudományos, kutatási és sportminisztériuma által működtetett Pedagógiai-módszertani Központ dolgozói által (szerzők megj.: a központ 2022-től a NIVAM-ba tagolódott). Több szinten intézményvezetőket szólítottak meg (összesen 291-et), melyek közt volt 60 óvodaigazgató is. A kutatás során kvantitatív és kvalitatív módszereket, online kérdőívet és fókuszcsoporthoz tartozó interjút (Focus group) alkalmaztak. A felmérés alapján nyilvánvalóvá vált, hogy az óvodapedagógusok a személyes részvétellel megvalósuló képzéseket preferálják (86,70%), illetve 83,30%-uk igényelné a kiégés megelőzésére, a szakmai út megtervezésére és kiértékelésre, de a szakmai portfólió összeállítására irányuló képzéseket is. 81,70%-uk érdeklődik a drámapedagógiával kapcsolatos képzések iránt, valamint 65%-uk nyitott lenne a sajátos nevelési igényű gyermekekkel való munkával kapcsolatos képzésekre [20]. Ezen kutatás segítségével aktuális képet kaptunk az óvodapedagógusok meglátásairól, véleményeiről és igényeiről, és tulajdonképpen ez a kutatás képezte a jelenleg is formálódó továbbképzési rendszer kialakításának kiindulópontját.

A téma kapcsán áttanulmányozott szakirodalomra támaszkodva, illetve az eddigi kutatásokra alapozva, arra a következtetésre jutottunk, hogy az óvodapedagógusok a legkevésbé preferált csoport a továbbképzések vizsgálata kapcsán, ezért kutatásunk során ezt a specifikus csoportot választottuk a pedagógusok halmazából. Azonban mielőtt megvizsgálánánk a két országban dolgozó óvodapedagógusok továbbképzésének gyakorlati aspektusait, fontosnak tartjuk röviden bemutatni és összehasonlítani a két ország továbbképzési rendszerét (ld. 4 fejezet). Mindkét országban törvény és rendelet szabályozza a pedagógusok továbbképzési rendszerét.

Szlovákiában a hatályos jogszabály a Pedagógiai- és szakalkalmazottakról szóló 138/2019-es törvény, mely szabályozza a pedagógiai- és szakalkalmazottak munkavégzését, szakmai fejlődését, és a szakmai fejlődésük ellenőrzését [21]. További jogi szabályozás a 361/2019-es számú Szlovák Köztársaság oktatásügyi, tudományos, kutatási és sportminisztériuma által kiadott rendelet a pedagógusok továbbképzéséről és szakmai fejlődéséről, mely pontosítja az említett törvényt [22].

Magyarországon a jelenleg is hatályos törvény a 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, amely érvénybe lépése óta több módosításon esett át. [23] A törvény 17. pontjában a pedagógiai – szakmai szolgáltatások keretén belül előírja a pedagógusok képzésének, továbbképzésének és önképzésének segítését, szervezését. A pedagógus életpálya-modelljét a 326/2013. (VIII. 30.) Kormányrendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről [24] és az 1992-es évi közalkalmazottak jogállásáról szóló XXXIII. Törvény szabályozza [25].

3 A pedagógusok továbbképzési rendszere Szlovákiában és Magyarországon

Első körben szeretnénk röviden ismertetni egy korábbi kutatásunk eredményét, melyben a szlovákiai és magyarországi továbbképzési rendszer összehasonlító elemzését végeztük el, s amely során feltártuk a jogszabályok alapján a továbbképzési rendszer hasonlóságait és különbségeit. A törvények és kormányrendeletek esetében a szöveg tartalmi elemzését végeztük el [26]. Arra voltunk kíváncsiak, hogy van-e különbség a két ország továbbképzési rendszerében. A jogszabályok összehasonlító elemzését egy saját magunk által összeállított szempontrendszer alapján valósítottuk meg. Az elemzés alapját a következő fő szempontok adták: pedagógus pályafokok kategorizációja, akkreditált továbbképzések megléte, továbbképzések kötelező volta, a továbbképzések fajtáinak behatárolása a jogszabályokban, anyagi juttatások. A két továbbképzési rendszer vizsgálata során megállapíthatóak voltak azonosságok és eltérések. Mindkét országban a pedagógusok gyakornok (kezdő pedagógus) pozícióban kezdenek, amelyből szakmai minősítést követően léphetnek az önálló pedagógus pályafokba. Majd bizonyos gyakorlat megszerzése után lehetséges a magasabb pályafokba való lépés (Magyarországon az egyes pályafokokba való lépéshez szükséges gyakorlat hossza jóval hosszabb: 2-9-6 év, míg Szlovákiában ez 1 -5-5 év). Mindkét ország továbbképzési rendszere az akkreditált képzésekre helyezi a hangsúlyt (kivételez Szlovákiában az adaptációs és az aktualizációs képzés, mely az intézmény, illetve fenntartó jogköre). Magyarországon a pedagógusoknak hét évenként kötelezően kell továbbképzéseken részt venniük szabadon választott témában. Akkreditált továbbképzési formában 120 tantervi órát kell teljesíteniük ezen időintervallum alatt. Szlovákiában a pedagógusoknak évente kötelező aktualizációs képzésen való részvétel során megújítani szakmai tudásukat (nem akkreditált formában - eddig évi 10 óra, 2023-tól évi min. 20 – max. 24 óra terjedelemben az állam által előírt témákban). A szlovák jogszabály részletesen felvázolja a továbbképzések fajtáit, míg a magyarországi rendelet csupán a továbbképzések tartalmi és funkcióbeli lehetőségeit vázolja fel. Jelentős eltérést véltünk felfedezni a továbbképzések után járó pénzbeli juttatások terén, ugyanis míg Magyarországon nem jár juttatás a továbbképzések elvégzéséért, addig Szlovákiában bizonyos fajták abszolválása után fizetési pótlékot lehet igényelni [27]. Az anyagi juttatást bizonyos motivációs tényezőként értelmezhetjük, amely növeli a pedagógusok hajlandóságát a különböző továbbképzési formákban való részvételre, amit más kutatások is megerősítenek [28].

A továbbképzés legfőbb célja Magyarországon, hogy javítsa az oktatási intézmények fokozatosan bővülő szolgáltatásainak a minőségét [12]. Az akkreditált pedagógus továbbképzések jegyzéke, melyen aktuálisan 1537 továbbképzés van bejegyezve pedagógusok számára az Oktatási Hivatal engedélyével, a PedAkkred felületen található [29]. Azonban jelenleg folyik az átállás egy újabb rendszerre, ugyanis PedAkkred rendszert az idei évtől felváltja/felváltotta a Pedagógus-továbbképzési Információs Rendszer (PIR).

Szlovákiában az aktuális akkreditált képzések, és a képzést nyújtó szervezetek regisztációját a Szlovák Köztársaság oktatásügyi, tudományos, kutatási és sportminisztériuma (MŠVVaŠ SR; továbbiakban Minisztérium) biztosítja. A jegyzék a képzések egyes kategóriái alapján csoportosítva, ill. számszerűsítve elérhető a minisztérium honlapján, mely alapján táblázatban összesítettük a képzések és a képzést biztosító szervezetek számát (Táblázat 1). Meg kell azonban jegyeznünk, hogy ezen képzések a regionális oktatás különböző szintjein dolgozó pedagógusok számára vannak akkreditálva, tehát jóval kevesebb az óvodapedagógusok számára rendelkezésre álló képzés. A kvalifikációs és specializációs képzés például nem érinti az óvodapedagógusokat, akik többségében innovációs képzésre, esetlegesen atesztáció előtti képzésre, illetve igazgatói poszt betöltése vagy megpályázása esetében vezetőképzésre jelentkezhetnek.

Táblázat 1: Akkreditált képzések és a képzést biztosító szervezetek összesítő táblázata (saját táblázat). Forrás: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, 2022 [30].

A képzés fajtája	Kategória	Az szerint számszerűsítve, hogy ki hagyta jóvá a programot:	A képzést biztosító/ szolgáltatók száma programonként és modulonként. Az akkreditált képzések száma:
Kvalifikációs képzés	Kiegészítő pedagógiai tanulmányok (DPŠ)	Minisztérium által jóváhagyott programok és programok moduljai	102
		Főiskolák/egyetemek rektorai által jóváhagyott programok és programok moduljai	21
	Szakbővítés	Minisztérium által jóváhagyott programok és programok moduljai	1
		Főiskolák/egyetemek rektorai által jóváhagyott programok és programok moduljai	27
Vezetőképző			31
Specializációs képzés	Minisztérium által jóváhagyott programok és programok moduljai		9
	Főiskolák/egyetemek rektorai által jóváhagyott programok és programok moduljai		1
Atesztáció előtti képzés			3
Innovációs képzés	Minisztérium által biztosított jogosultsággal rendelkező szervezetek, szolgáltatók		129
	Főiskolák/egyetemek rektorai által biztosított jogosultsággal rendelkező szervezetek, szolgáltatók.		2
Összes aktuális akkreditált továbbképzés száma			325
Atesztációs szervezetek			6

A két rendszert összehasonlítva megállapíthatjuk, hogy a Magyarországon jelenleg az akkreditált továbbképzések száma jelentősen magasabb (1537, míg Szlovákiában csak 325) és tartalmilag is színesebb skálájú. 2019 előtt ez a szám Szlovákiában is más volt, ugyanis a Szlovák Köztársaság oktatási, tudományos, kutatási és sportminisztériumának adatbázisa alapján az akkreditált pedagógus továbbképzések száma 2010 és 2018 közt 1867 volt. Ebből az akkori hatályos törvények alapján megnevezve: vezetőképző 51, aktualizációs képzés 1193, kvalifikációs képzés 43, innovációs képzés 379, specializációs képzés 66 és atesztáció előtti képzés 135 volt [31]. A jelenlegi alacsony szám nagy valószínűséggel azzal magyarázható, hogy 2019-ben változott a törvény és a nehézkes átállásnak köszönhetően ez alatt a pár év alatt minezidáig

csupán ennyi képzést sikerült akkreditálni. Illetve a bizonytalanság és a törvényhozásban aktuálisan jelen lévő kaotikus helyzet is kihatással van rá. A továbbképzéssel kapcsolatos törvényt és rendeletet jelenleg is módosítani szeretnék, a folyamat éppen zajlik.

Egy a közelmúltban végzett kutatás alapján Szlovákiában az utóbbi 10 évben az innovációs és aktualizációs képzéseken vesznek részt leggyakrabban a pedagógusok. Nyilván ennek okai köz szerepel az is, hogy az aktualizációs képzés kötelező és az innovációs képzés elvégzése után fizetési pótlékot lehet igényelni a törvény alapján [32].

Fontosnak tartjuk kiemelni azt is, hogy a két szomszédos ország közt szakmai együttműködés jött létre, ami főképp a magyar nemzetiségi óvodákat érinti pozitívan. A Nemzetpolitikai Államtitkárság 2016-ban indította el a nagyszabású Kárpát-medencei óvodafejlesztési programot, melyben a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége (SZMPSZ) a magyar kormány szakmai stratégiai partner lett. Az óvodafejlesztési program két részből áll, infrastrukturális fejlesztésből és szakmai továbbképzésekből. Az SZMPSZ együttműködött a felvidéki óvodák feltérképezésében. Első körben 58 óvoda nyert anyagi támogatást a fejlesztéshez. A program keretei között 6,2 milliárd forint támogatás érkezett a Felvidékre. Az infrastruktúra fejlesztése mellett fontos része a programnak az óvodapedagógusok továbbképzése. Első körben 24 pedagógus vett részt magyarországi továbbképzésen (négy témában hat-hat pedagógus). Majd folyamatosan zajlottak/zajlanak a képzések. A régiós képzéseken magyarországi mentorok segítték/segítik a képzés koordinálását. A képzéssorozat lefedi a teljes Felvidéket.

Szeretnénk kihangsúlyozni, hogy szlovákiában a magyar ajkú pedagógusok továbbképzésében nagy szerepe van a civil szervezeteknek is, ugyanis a szlovákiai magyar pedagógusok igényeit az anyanyelven folyó továbbképzések terén nem tudja kielégíteni az állam. Ezek a szervezetek gyakran együttműködnek magyarországi szervezetekkel, lektorokkal. Ezáltal a szlovákiai magyar pedagógusképzésben az identitás-megőrzést támogatják és az anyanyelven való művelődés jogát biztosítják [33].

4 Az óvodapedagógusok szakmai továbbképzési sajátosságainak feltérképezése

Szerettük volna feltérképezni egy konkrét specifikus csoport, az óvodapedagógusok által abszolváltnak továbbképzések sajátosságait, illetve kíváncsiak voltunk a célcsoport véleményeire, megfigyeléseire, ezért kérdőíves kutatást valósítottunk meg.

4.1 A kutatás módszertana

Kutatásunk kvantitatív jellegű elemzésének témája az óvodapedagógusok szakmai továbbképzése, annak jellegzetességeinek feltárása. Célja összehasonlító vizsgálat során kérdőív segítségével feltárni a szlovákiai és magyarországi továbbképzések jellegzetességeit, rámutatni a két országban megvalósuló képzések hasonlóságaira és különbségeire, azokat az óvodapedagógusok szemszögéből vizsgálva (Szlovákiában specifikusan a magyar ajkú óvodapedagógusok bekapcsolásával), illetve feltérképezni a pedagógusok véleményét, nézeteit.

Kutatásunk rész céljai a következők:

- vizsgálni a szlovákiai továbbképzési rendszer jellegzetességeit az óvodapedagógusok szemszögéből és az azzal kapcsolatos igényeket,
- vizsgálni a magyarországi továbbképzési rendszer jellegzetességeit az óvodapedagógusok szemszögéből és az azzal kapcsolatos igényeket,
- a kapott eredményeket komparáció útján összevetni.

A kutatás során a következő kutatási problémákat boncolgatjuk:

- a továbbképzési rendszer és az pedagógusok által abszolváltnak továbbképzések jellegzetességei,
- elégedettség a továbbképzési rendszerrel és a konkrét továbbképzésekkel,

- a továbbképzésekkel kapcsolatos igények feltérképezése,
- a két ország rendszerének hasonlóságai és különbözőségei.

A kutatás során a következő kérdésekre kerestük a válaszokat:

- 1.) meg szeretnénk tudni, hogy az óvodapedagógusok milyen gyakran vesznek részt továbbképzésen;
- 2.) a pedagógusok mennyire elégedettek a képzési kínálattal, a képzések minőségével és az azzal kapcsolatos jutalmazással;
- 3.) a pedagógusoknak milyen további elvárásaik, továbbképzési igények vannak;
- 4.) a pedagógusok felhasználhatónak tartják-e a képzéseken szerzett tudást; illetve mennyire preferálják az egyes formákat (pl. hálózati tanulás).

Gyakorlati tapasztalataink, a szakirodalom áttanulmányozása, az elméleti felvetések és a felmerülő kutatási kérdések alapján a következő hipotéziseket fogalmaztuk meg:

H1: A magyarországi pedagógusok gyakrabban vesznek részt továbbképzéseken, mint a szlovákiai pedagógusok.

H2: A magyarországi pedagógusok elégedettebbek a továbbképzési rendszerrel és a kínálattal, mint a szlovákiai pedagógusok.

H3: A pedagógusok mindkét országban leginkább a módszertani tudás bővítésére irányuló képzéseket igénylik a leginkább.

H4: A szlovákiai pedagógusok kevésbé elégedettek a képzések tartalmával, az ott szerzett tudás felhasználhatóságával.

H5: A magyarországi pedagógusok nagyobb arányban preferálják a hálózati tanulást, mint a szlovákiai pedagógusok.

A kutatási kérdések megválaszolásának érdekében a kvantitatív jellegű kérdőíves vizsgálatot tartottuk a legmegfelelőbbnek. Saját kérdőívet készítettünk, melyet online felületen tettünk elérhetővé. Ez az eljárás a folyamatokban közvetlenül nemigen észlelhető, bensőségebb szférába tartozó tényezők feltárására javasolt, mint például a motívumok, az attitűdök, nézetek, vélemények vagy érzelmek [34]. Azért választottuk, mert mi is a pedagógusok véleményeire, nézeteire voltunk kíváncsiak. A névtelen online kérdőív előnye, hogy nincs kérdezőbiztosi torzítás és a névtelenség az őszinte válaszokat valószínűsíti.

A felmérés tehát egy saját szerkesztésű, 32 kérdésből álló elektronikus kérdőív segítségével történt a Google Űrlapok program segítségével. A kérdőív hat részből állt. Az első részben összegyűjtöttük a demográfiai adatokat. A kérdések a kutatásban részt vevő óvodapedagógusok nemére, lakhelyére, valamint korára és iskolai végzettségére irányultak. A második rész az óvodapedagógusi hivatással kapcsolatos alapkérdéseket tartalmazta. A szakmai gyakorlat hosszára és az intézmény típusára vonatkozó kérdésekre is válaszokat vártunk, valamint a pedagógusok által betöltött karrierpozíciókat tudakoltuk meg. Ebben a részben voltak megtalálhatóak azok a kérdések is, melyek az intézményvezető/ fenntartó hozzáállására, támogató attitűdjére irányultak. A harmadik és a negyedik rész a továbbképzési rendszerről, illetve a pedagógus által abszolvált konkrét továbbképzésekről tartalmazott kérdéseket. Ez a két rész alkotta a kérdőív magját. Első körben szeretnénk tudni, hogy az óvodapedagógusok honnét tájékozódnak a továbbképzésekről, hány továbbképzésen vettek részt az utóbbi 10 évben és hogy milyen gyakran látogattak továbbképzéseket, s azt milyen indíttatásból tették, illetve miért tartják fontosnak a továbbképzéseken való részvételt. Tudni szeretnénk volna az is, hogy milyen típusú továbbképzéseken vettek részt leginkább és hogy a környezetükben elérhetőek-e a számukra az igényeiknek megfelelő továbbképzési lehetőségek. Fontosnak tartottuk meg tudni azt is, hogy milyen területeken tudják hasznosítani a továbbképzéseken elsajátított tudást.

Majd arra kerestük a választ, hogy mennyire elégedettek általánosságban az országuk pedagógus-továbbképzési rendszerével, a konkrét továbbképzések tartalmával, illetve a képzések után járó juttatással (ha van ilyen). További kérdéseink arra irányultak, hogy az óvoda, melyben a pedagógus dolgozik, biztosít-e szabadnapot a továbbképzések látogatására. Majd azt kutattuk, hogy az óvodapedagógusok részt vettek-e külföldi továbbképzéseken (ha igen, akkor hol), vagy abszolvnának-e online képzéseket. A pedagógusokat arra is megkértük, hogy osszák meg véleményüket, meglátásaikat a képzések (online képzéseket is beleértve) kapcsán, emeljék ki azok előnyeit és hátrányait. Az ötödik rész a hálózati tanulás fogalmának ismeretéről tájékozódott, hogy mennyire ismert ez a fogalom az óvodapedagógusok körében, illetve abszolvtak-e már ilyen képzési formát, s azt mennyire tartották hatékonynak. A hatodik részben az óvodapedagógusok javaslataikat, véleményeiket oszthatták meg a továbbképzésekkel kapcsolatban. Főként arra voltunk kíváncsiak, hogy mi az amin változtatnának, illetve, hogy mire lenne szükségük.

Fő kérdéseink a probléma kutatásra összpontosítottak, míg a kiegészítő kérdések az információszerzés megbízhatóságának növelésére voltak hivatottak demográfiai, bevezető, kontroll és levezető kérdések formájában. Nyílt, félig zárt és zárt válaszlehetőségeket adtunk meg. A zárt kérdések esetében feleletválasztást és összehasonlító rangsorolást alkalmaztunk.

A kutatás során az alapsokaságot a pedagógusok, a mintavételi keretet az óvodapedagógusok képezték mindkét országban. A vizsgálati, ill. célpopulációt tehát az óvodapedagógusok alkották, ezen belül is a magyar nyelvet beszélő pedagógusok mindkét országban. Tudatosan olyan óvodapedagógusokat szólítottunk meg, akik már legalább 15 éve a szakmában dolgoznak. Kutatásunkban minden olyan óvodapedagógus bekapcsolódhatott önkéntes alapon, aki részt vett legalább két továbbképzésen az utóbbi 10 évben. Mindemellett feltétel volt, hogy Szlovákiában vagy Magyarországon dolgozzon és beszélje a magyar nyelvet, ill. magyar tanítási nyelvű óvodában dolgozzon.

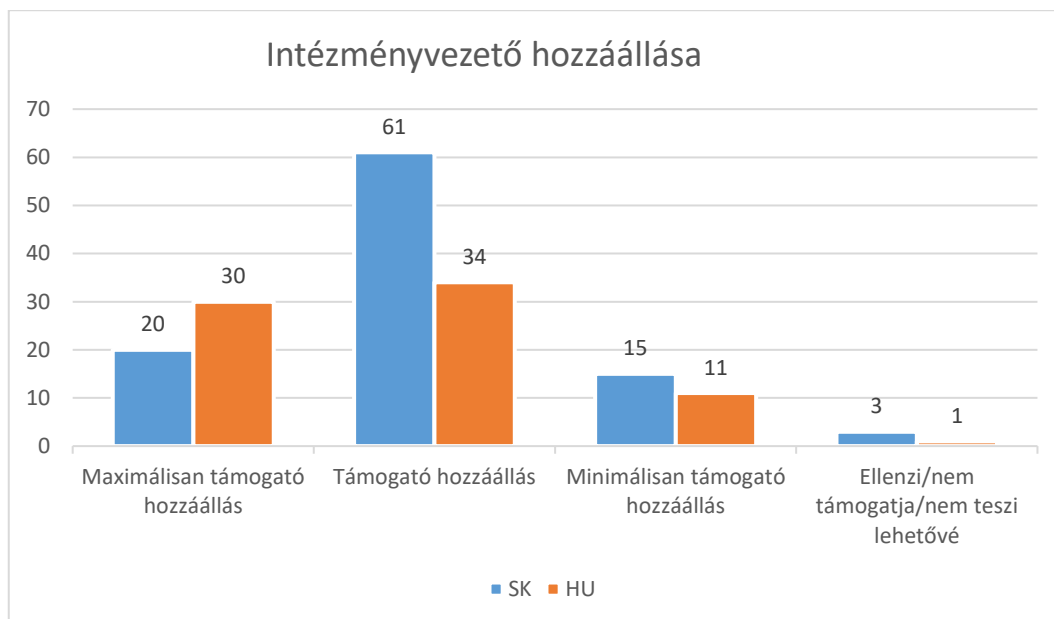
A kutatást 2022-ben valósult meg, melyben 100 szlovákiai és 76 magyarországi óvodapedagógus vett részt.

4.2 A kutatás eredményei

Ezen fejezetben a tanulmány terjedelmének korlátai miatt a kutatás főbb eredményeit ismertetjük. A kérdőívre adott válaszok összegezése által megtudtuk, hogy Szlovákiában az óvodapedagógusok jóval nagyobb arányban vettek részt továbbképzéseken, mint a magyarországi kollégáik: 30 pedagógus 10, vagy annál több továbbképzésen is részt vett az utóbbi 10 évben, míg Magyarországon a legtöbb pedagógus, azaz 60 csupán 4-6 továbbképzésen vett részt az utóbbi 10 évben. Nagyon érdekes eredmény ez annak fényében, hogy Szlovákiában 2019-ig nem volt kötelező a továbbképzéseken való részvétel (mint Magyarországon). Mindkét ország pedagógusai leginkább a tudást megújító és aktualizáló képzéseken vettek részt. A képzésekről a pedagógusok leginkább az internetről tájékozódtak mindkét országban. Mindkét ország pedagógusainak majdnem a fele (Szlovákiában 46,46% és Magyarországon 44,74%) vett már részt online képzésen. Erre nagy kihatással volt a 2020-as és 2021-es években a COVID-19 világjárvány is. A megkérdezett pedagógusok az online továbbképzések előnyeiként említették, hogy nem kell utazni, kényelmes, maguknak osztják be az idejüket. Legnagyobb hátránya véleményük szerint a személyes kapcsolat hiánya, valamint további hátrányok az esetleges rendszerhibák és a tananyag ilyen formában való követésének nehézsége.

Az intézményvezetők hozzáállása kapcsán megtudtuk, hogy a hozzáállás mindkét országban többségében támogató (ld. Ábra 1). Azonban a kérdőívben többen is kifejtették, hogy míg az igazgató támogatóan áll a továbbképzésekhez, gyakran előforul, hogy a fenntartó sajnos

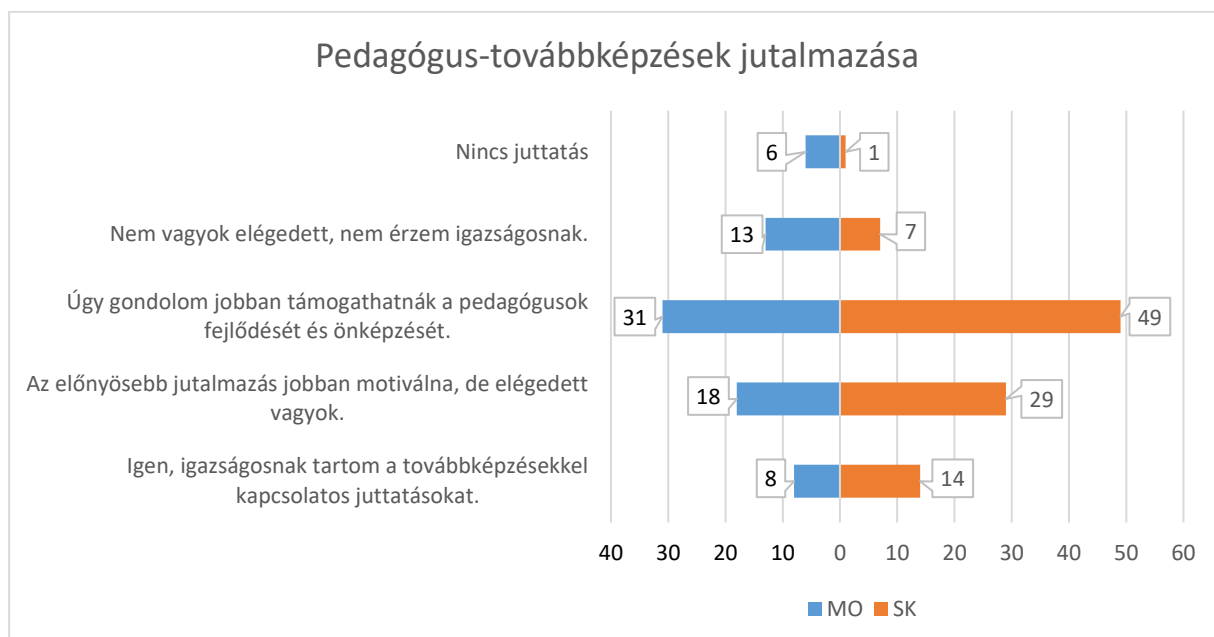
nem (ennek okaként főként a munkahelyi mulasztást, a helyettesítés megoldását és az anyagi okokat jelölték meg Szlovákiában).

Ábra 1: Intézményvezető hozzáállása

A továbbképzési rendszerrel való elégedettség vizsgálata során megtudtuk, hogy magyarországi kitöltők általánosságban véve elégedettebbek országuk továbbképzési rendszerével, mint a szlovákiaiak. A magyarországiak inkább elégedettek a legnagyobb százalékban (42,1%), míg a szlovákiaiak közepesen elégedettek (59%). A magyarországiak közül a teljes mértékben elégedettek aránya jóval magasabb (19,7%), mint a megkérdezett szlovákiai pedagógusoké (8%). Azok száma, akik nem elégedettek a rendszerrel mindkét országban alacsony. A szlovákiai továbbképzés kapcsán az elégedetlenség okai közt a gyakori reformok szerepelnek, melyek az elmúlt 4-5 évre jellemzőek. Ezáltal a továbbképzési rendszer a gyakorlatban nehezen épül ki, hiányolják a pedagógusok az állandóságot, illetve a képzési kínálatot is gyengének tartják. Nehezményezik, hogy a képzési vonal az állam részéről „reformközpotú”, az ingyenes képzések inkább csak a reformokra és törvények értelmezésére irányulnak, kevésbé kapcsolódnak a módszertanhoz, a gyakorlathoz. Az óvodapedagógusok hiányolják a sajátos nevelési igénnyel kapcsolatos képzéseket is annak ellenére, hogy ez a képzési igény már az állami részéről készített kutatásban is ki volt mutatva 2021-ben [20].

Fontosnak tartottuk vizsgálni a pedagógusok véleményét azon a téren is, hogy elégedettek-e a továbbképzések után járó jutalmazással. Ezért összehasonlítottuk, hogy mennyire elégedettek a magyarországi, illetve a szlovákiai pedagógusok a továbbképzéseken való részvétel utáni jutalmazással. Magyarországon a továbbképzések után nem jár kötelezően anyagi juttatás, ez a fenntartótól függ (ezért ritka). Szlovákiában viszont a törvényből adódóan 2019-ig a kreditpontok után kreditpótlék volt köteles fizetni a fenntartó, 2019 óta pedig szakmai továbbképzésért járó fizetési pótlékot. Ennek függvényében érdekes eredmények születtek. Mindkét ország pedagógusai közül a legtöbben úgy gondolják, jobban is támogathatnák a továbbképzéseken való részvételt. Tehát a szlovákiai pedagógusok sem elégedettek nagyobb mértékben annak ellenére, hogy fizetési pótlékot kapnak (Izd. Ábra 2).

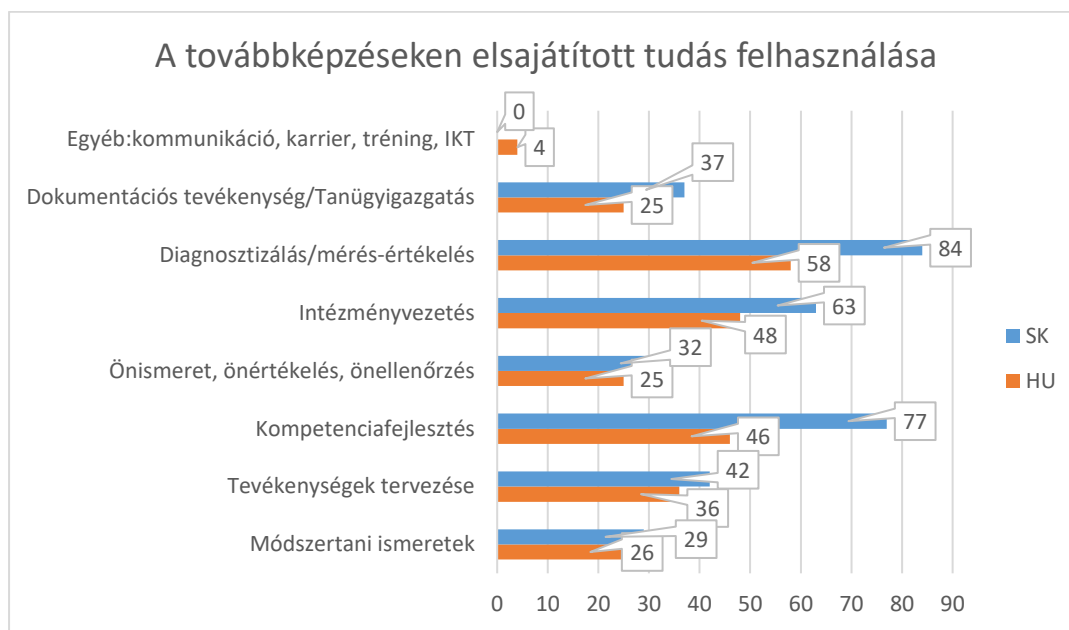
Ábra 2: Pedagógus-továbbképzések jutalmazása

A továbbiakban azt szeretnénk volna megtudni, hogy a pedagógusok milyen indíttatásból látogatják a továbbképzéseket. A két országban hasonló eredmények születtek. Magyarországon is és Szlovákiában is az önképzés/önfejlesztés, a személyes érdeklődés, valamint a tudásvágy a leggyakoribb indítéka a továbbképzések látogatásának. Szlovákiában jelentős motivációs faktorként jelent meg a képzések után járó pénzbeli juttatás is.

A továbbképzésekkel való elégedettséget különböző szempontok alapján vizsgáltuk. A magyarországi pedagógusok a hazájukban absolválta továbbképzéseken az előadásmóddal a legelégedettebbek, de mindkét országra jellemző, hogy a továbbképzések árával a legkevésbé elégedettek, illetve a gyakorlatiassággal.

Továbbá megtudtuk azt is, hogy a megkérdezett pedagógusok közül 47 pedagógus vett részt külföldi továbbképzéseken. Ebből 43 szlovákiai magyar pedagógus Magyarországon is, de 5-en Romániában, 2-en Szerbiában is voltak. Illetve a magyarországi pedagógusok közül Horvátországban 1, Szlovákiában 1, Angliában 2 és Németországban 1 pedagógus vett részt külföldi továbbképzéseken. A külföldi képzésekkel minden szempont alapján egyértelműen elégedettek voltak a pedagógusok, egyedül az árnál mutatkozott elégedetlenség.

A továbbiakban arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a pedagógusok a továbbképzések során elsajátított ismereteket hol – milyen területen tudják a legnagyobb mértékben hasznosítani munkájuk során, országokénti összehasonlításban (Ábra 3). Szlovákiában leginkább a diagnosztizálás/mérés és a kompetenciafejlesztés területén alkalmazzák a pedagógusok az elsajátított tudást. Magyarországon szintén a diagnosztizálás/mérés terén alkalmazott felhasználhatóság a leggyakoribb, illetve az intézményvezetés és kompetenciafejlesztés területén hasznosítják a továbbképzések során elsajátított ismereteket a pedagógusok.

Ábra 3: A továbbképzéseken elsajátított tudást hasznosítása

A továbbképzések jelentősége kapcsán megtudakoltuk, melyek azok a szempontok, amelyek miatt a pedagógusok fontosnak tartják a továbbképzéseket. A válaszokat kulcsszavak alapján csoportosítottuk. A pedagógusok a legfontosabbnak egyértelműen valamilyen új tudás, ismeret, képesség, jártasság, készség vagy tapasztalat elsajátítását, bővítését tartják. Szintén fontosnak tartják önmaguk képzését, fejlesztését, valamint az újszerű, innovatív, illetve naprakész és friss módszerek és információk megismerését. Meglepő eredmény is születet, ugyanis kiderült, hogy a pedagógusok a legkevésbé tartják fontosnak a törvények ismeretét és a kiegésző megelőzését.

A pedagógusok igényeinek feltérképezése kapcsán megtudtuk azt is, hogy a megkérdezett pedagógusok a legnagyobb mértékben a gyakorlatiasságot, szűk módszertani ismeretek átadását/megszerzését hiányolják a továbbképzésekből. Véleményük alapján a továbbképzéseknek inkább a gyakorlati tudásra kéne összpontosítani, ugyanis az ilyen alapú tudást tudják a leghatékonyabban hasznosítani munkájuk során. A pedagógusok továbbá igénylik a továbbképzések anyagi támogatását, az ingyenes továbbképzéseket.

Kutatásunk rendkívül érdekes részének tartottuk azt, amelyben felmértük, mennyire ismert a pedagógusok körében a hálózati tanulás. Megállapítottuk, hogy a fogalom Szlovákiában kevésbé ismert, mint Magyarországon. A szlovákiai pedagógusok 26%-nem hallott róla és több mint fele, hallott ugyan róla, de nem tudná definiálni a fogalmat. A továbbiakban a hálózati tanulás alapú képzésen való részvételt vizsgáltuk (ld. Táblázat 2). Mindössze 36% jelölte be azt a lehetőséget, hogy részt vett ilyen típusú továbbképzésen.

Táblázat 2: Hálózati tanulás alapú képzésen való részvétel

	Igen	Nem vagyok benne biztos	Nem, mert nem volt lehetőségem	Nem, bár volt lehetőségem
Szlovákia	7	19	64	4
Magyarország	29	10	42	2

A vélemények szerint ez a képzési forma hasznosnak bizonyult a tapasztalatszere szempontjából (34% jelölte meg) és a gyakorlatközpontúsága miatt (24% szerint). A pedagógusok a kapcsolatépítés szempontjából is előnyösnek tartották ezt a képzési formát (18% jelölte meg).

A kérdőív további részeiben az óvodapedagógusok javaslataikat, véleményeiket oszthatták meg a továbbképzésekkel kapcsolatban. Főként arra voltunk kíváncsiak, hogy mi az, amin változtatnának, illetve, hogy mire lenne szükségük. Legtöbben azt nehezményezték mindkét országban, hogy több fenntartó negatívan áll a képzéseken való részvételhez, ami abban nyilvánul meg, hogy nehezkessé teszi a részvételt. Mindkét országban ugyanis a pedagógusok számára az óvodavezetőnek, illetve fenntartónak biztosítania kellene a törvény által előírt minimális mennyiségű szabadnapot. A kutatás során azonban megtudtuk, hogy sajnos ez nem minden esetben van így. Szlovákiában ezt csupán 38 pedagógus számára biztosították a 100-ból, míg Magyarországon 42-nek. A többiek részt vehettek ugyan a képzéseken, de le kellett dolgozniuk máskor. Azonban sajnos Szlovákiában 10, Magyarországon 5 esetben egyáltalán nem tette lehetővé a fenntartó/igazgató a képzéseken való részvételt, ezért más módon kellett megoldaniuk (pl. szabadság alatt, stb.).

A továbbképzések elérhetősége kapcsán Szlovákiában a pedagógusok 44 %-a nehezményezte, hogy gyakran messze vannak a képzések (a lakhelyüktől vagy a munkahelyüktől több mint 60 kilométerre). Ebből 32%-nak nem akadály a távolság, nem gátolja meg őket a részvételben. Viszont 12%-uknak nehézséget okoz az oda való eljutás. Valószínűleg ez azzal is magyarázható, hogy a szlovákiai magyar ajkú pedagógusok többsége szeretne inkább magyar nyelvű képzésen részt venni, ami gyakran távolabb van. Magyarországon ez az arány sokkal kisebb, csupán 11,08 és 10,5 %.

További fontos észrevételek Szlovákiában arra vonatkoztak, hogy az ingyenes állam által biztosított képzések sokszor csak elméleti jellegűek és többségében a törvényi változások, szabályozások követésére irányulnak. Illetve gyakran az előadásmód is nagyon gyenge és „száraz”. Valamint javasolták, hogy az állam ne szabja meg kötelezően az aktualizációs képzések tartalmát, mert az óvodák szeretnék saját igényeikhez szabni azokat. Magyarországon pedig soknak tartják a hét évre kötelezően megszabott képzéseket mennyiségét. Valamint az óvodapedagógusok abbéli igényüknek adtak hangot, hogy nagy igény lenne főként Szlovákiában a sajátos nevelési igényű gyermekekkel való nevelő-oktató munkával kapcsolatos képzésekre, hiszen egyre több az ilyen gyermek az óvodákban (vannak, akik már diagnózissal rendelkeznek a belépéskor, de sok esetben az óvodapedagógusnak kellene felismernie a problémát), illetve az integráció- inklúzió szorgalmazása is egyre inkább teret kap.

4.3 Következtetések és ajánlások

A kutatási kérdések és hipotézisek kapcsán tehát bebizonyosodott, hogy Szlovákiában az óvodapedagógusok jóval nagyobb arányban vettek részt továbbképzéseken, mint a magyarországi kollégáik. A magyarországi óvodapedagógusok viszont elégedettebbek országuk továbbképzési rendszerével, a képzési kínálattal és képzések minőségével, mint a szlovákiaiak. A magyarországiak inkább elégedettek a legnagyobb százalékban (42,1%), míg a szlovákiaiak csak közepesen elégedettek (59%). A magyarországiak közül a teljes mértékben elégedettek aránya jóval magasabb (19,7%), mint a megkérdezett szlovákiai pedagógusoké (8%). Azok száma, akik egyáltalán nem elégedettek a rendszerrel mindkét országban alacsony. A szlovákiai pedagógusok kevésbé elégedettek a képzések tartalmával, az ott szerzett tudás felhasználhatóságával, gyakorlatorientáltságával. Viszont mindkét országban egyformán elégedetlenek a képzések után járó jutalmazással (a legtöbben úgy gondolják, jobban is támogathatnák a továbbképzéseken való részvételt: Szlovákiában 49 %, Magyarországon 31 %). Szlovákiában a pedagógusok 29 %-a úgy gondolja hogy az előnyösebb juttatás jobban motiválná a pedagógusokat. Magyarországon ezt 18 % gondolja így. Tehát a szlovákiai pedagógusok nem elégedettebbek annak ellenére, hogy magyarországi kollégaikkal szemben a törvény alapján fix anyagi juttatást kapnak.

Az óvodapedagógusok mindkét országban inkább preferálják a jelenléti formában megvalósuló képzéseket, mint az online formákat. A magyarországi óvodapedagógusok viszont nagyobb számban preferálják a hálózati tanulást, ami Szlovákiában szinte alig ismert forma. A szlovákiai pedagógusok esetében legtöbbszörnek még csak lehetősége sem volt ilyen továbbképzésen részt venni. Illetve magát a fogalmat is nagyon kevesen ismerték.

Mindkét országban igényelnék a törvény által megszabott szabadnapok biztosítását a fenntartótól. Szlovákiában pedig leginkább a módszertani jellegű, gyakorlatorientált képzéseket hiányolják. Illetve a pedagógusok többsége hiányolja a sajátos nevelési igény felismerése irányuló és a sajátos nevelési igényű gyermekekkel való pedagógiai munkával kapcsolatos képzéseket.

Ezen eredmények tudatában mindenképp ajánlanánk a továbbképzések tartalmi szabályozásait módosítani: például az aktualizációs képzések esetében Szlovákiában azok tartalmát az intézmény pedagógusainak, illetve a vezető megítélésére bízni, hiszen ők (ő) tudják a leginkább, hogy mire van igény, szükség az adott óvodában. Nem vitatjuk bizonyos képzésfajták kötelező voltát, azonban tartalmuk állami szabályozását már igen. Valamint javasolnánk mindkét országban több szakmai-módszertani, a gyakorlathoz kapcsolódó képzést kínálni. Szlovákia esetében pedig kiemelten fókuszálni a kínálatban a sajátos nevelési igénnyel kapcsolatos képzésekre. Magyarország esetében úgy véljük, hogy az amúgyis alacsony óvodapedagógus bérek mellett motiváló hatású lenne a képzések után járó bizonyos anyagi juttatás.

Tudatában vagyunk, hogy e tanulmány csupán kutatásunk egy szeletébe adott betekintést és a továbbiakban a megszerzett adatok alapján mélyrehatóbb elemzések is megvalósíthatóak, hiszen akár a pedagógusok neme, lakhelye, kora és iskolai végzettsége is lehetőséget ad különféle összefüggések feltárására. Illetve a vélemények és igények feltérképezését a jövőben nagyobb mértékben is szeretnénk elvégezni. Bár ezen háttérváltozók közül a kutatásunk során a kutatásban részt vett pedagógusok és a képzési részvétel közti összefüggést már vizsgáltuk. Kutatásunk eredményei ezen a téren nem csengetek össze Bozat, Bozat és Hursen (2014) [35] állításával, akik szerint az egész életen át tartó tanulásról alkotott felfogás a pedagógusok korának függvénye. Ugyanis azt állapítottuk meg, hogy az idősebb korosztály 36-45 és 46-55 év közötti pedagógusok is éppoly aktívan részt vesznek a képzésen, mint a fiatalabbak. Sőt Szlovákiában a fiatalabbak továbbképzésen való részvételi aránya az innovációs képzéseken kissé alacsonyabb is volt, mint idősebb társaiké. Valószínűleg ez azzal magyarázható, hogy ők még nem érzik a szükségét tudásuk megújításának, hiszen nemrég kezdték a pályájukat és az iskolában megszerzett tudást aktuálisnak tartják. Illetve kötelezően átesnek az adaptációs képzésen, valamint az aktualizációs képzésen, ami szintén továbbképzési forma és a kezdetekben sok terhet ró rájuk. Kutatásunk eltérő eredménnyel szolgált más hazai kutatásoktól [36], melyben azt állapították meg, hogy szignifikáns összefüggés mutatható ki a pedagógusok kora és a képzésen való részvétel közt: az idősebb pedagógusok egyre kevésbé hajlandók továbbképzéseken részt venni (minél idősebb egy pedagógus, annál kevesebb képzésen vesz részt). Viszont teljesen egyetértünk Homokival [12], aki kutatásában feltérképezte az akkreditált továbbképzési rendszer kínálati jellemzőit Magyarországon, majd összevetette azt a valós pedagógus igényekkel, szükségletekkel. Megállapításai szerint mind a keresleti, mind a kínálati oldalon alulreprezentáltak a pedagógusok készség- és képességfejlesztését nevelését elősegítő képzési tartalmak.

BEFEJEZÉS

A minőségi oktatás fontos feltétele, hogy a pedagógusok a tanulmányok befejezése után is képezzék magukat, részt vegyenek szervezett továbbképzésben. Kutatásunk során igyekeztünk egy határon átvívelő kvantitatív vizsgálatot végezni, amely főként a továbbképzések gyakorlati megvalósítására és a pedagógusok véleményeire fókuszált Magyarországon és Szlovákiában: igyekeztünk feltárni a továbbképzéseken való részvétel valós indítékait, a pedagógusok elégedettségét több síkon is (mint például a továbbképzések tartalmával és a gyakorlatban való kihasználhatóságával való elégedettséget), a képzések után járó anyagi juttatások mértékét, és azokat a motivációs faktorokat, melyek ösztönzik a pedagógusokat a képzéseken való részvételre

Eredményeink összecseengenek Laal és Salamati (2011) [37] vizsgálati eredményeivel, akik megállapították, hogy a pedagógusok a továbbképzések elsődleges hozamának az új tudás megszerzését tartják, amely segít nekik alkalmazkodni a változásokhoz és segít az új technológiák gyakorlati alkalmazásában. Valamint motivációs faktorként és hozamként is kiemelték a vele járó anyagi juttatást, magasabb fizetési kategóriába való besorolást.

Bizonyítottuk, hogy a képzéseken való részvételt Szlovákiában nagyban befolyásolta, illetve vonzóvá tette az anyagi juttatás. Ez a megállapításunk összecseng Pisoňová (2017) [28] kutatásának eredményével is, aki megállapította, hogy a pedagógusok 69%-a szerint az anyagiak motiválják őket a képzések abszolválására. 57%-uk szerint ez mindenképp az egyik legfontosabb hozadéka a továbbképzéseknek. Magyarországon ez nem játszott döntő szerepet (ugyanis ott a képzések után nem jár kötelezően fizetési pótlék, vagy egyéb juttatás). Ebben az országban a hétévenkénti továbbképzési kötelezettség a kényszerítő faktor. Magyarország esetében úgy véljük, hogy ha a pedagógusok a képzések után anyagi juttatást kapnának és ezáltal emelkedne a fizetésük, valószínűleg a jelenlegi pedagógushiány is csökkenne némileg (hiszen annak jelenlegi oka leginkább a nagyon alacsony bérezés - ezt kezdő és gyakorló pedagógusok elmondásaiból, illetve szakmai fórumokról, konferencia beszámolókból is tudjuk; valamint mindkét országi bérezési táblázata hozzáférhető).

Úgy véljük, hogy a kapott eredmények hozzájárulhatnak a képzések határfokának javításához, ugyanakkor további kutatásokra ösztönöznek, hiszen a pedagógusnak tartania kell a lépést a fejlődéssel, s erre kitűnő lehetőséget kínálnak ezek a szakmai továbbképzések. A kutatás eredményei mindenképpen alapul szolgálhatnak az elkövetkezendő években induló képzések látogatottságának növeléséhez, minőségének javításához, amennyiben az állam és a képzést biztosító szervezetek figyelembe veszik a célcsoport erre vonatkozó véleményét, hozzászólásait, javaslatait.

Irodalomjegyzék

- [1] HORVÁTHOVÁ, K., HARGAŠ, M., BRŤKOVÁ, M. *Historicko-pedagogický vývoj novodobého školstva na Slovensku*. 1. vyd. Bratislava : Sapiaientia, s.r.o., 2006. 117 s. ISBN 80-89229-03-4.
- [2] KUŠNÍROVÁ, V., ŠVÁBOVÁ, B. *Analýza názorov pedagogických zamestnancov na ich profesijný rozvoj*. In. *Edukácia*, 2019. [online] r. 3, č. 2, 76.-8/7 s. https://www.upjs.sk/public/media/21787/Kusnirova_Svabova.pdf
- [3] TORRES, Rosa M. *Without reform of teacher education there will be no reform of education*, In *Prospects*, 1996. vol. XXVI, No. 3, 447-467 p.

- [4] BUCHERBERGER, F., CAMPOS Paiva, B., KALLOS, D., STEPHENSON, J. (Eds) *Green Paper on Teacher Education in Europe – High Quality Teacher Education for High Quality Education and Training*. Thematic Network on Teacher Education in Europe, Umea, Sweden, 2000.
- [5] LIEBERMANN, A., Miller, L. *Teaching and Teacher Development: A New Synthesis for a New Century*. In Brandt, R.S. (Ed) *Education in a New Era*. Alexandria, 2000. 47-65 p.
- [6] MAREŠ, J. *Pedagogická psychologie*. Praha : Portál, 2013. 592 s. ISBN: 978-80-262-0174-8.
- [7] ROSA, V. *Kedy bude ďalšie vzdelávanie systémom*. In *Vzdelávanie pedagogických pracovníkov v 21. storočí*. Bratislava : Metodické centrum, 2020. 34–41 s.
- [8] KASÁČOVÁ, B. *Učiteľ. Profesia a príprava*. Banská Bystrica : PF UMB, 2002. 151 s.
- [9] Communication from the commission: *Making a European area of Lifelong Learning a Reality*. 2001. [online]
<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0678:FIN:EN:PDF>
- [10] DUNN, E. *Life Through Learning; Learning Through Life, The Lifelong Learning Strategy for Scotland: Summary* (p. 3). The Scottish Government, 2003, . [online]
<http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/47032/0028820.pdf>
- [11] KASÁČOVÁ, B. *Zmeny učiteľskej profesie a kontinuálne vzdelávanie učiteľov*. Sborník prác Filozofickej Fakulty Brnenskej Univerzity. [online] Brno : Brnenská Univerzita, 2004. 93–94 s.
<http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studiapaedagogica/article/viewFile/397/553>
- [12] HOMOKI, A. A pedagógus-továbbképzési rendszer jellemzői a kereslet és a kínálat függvényében – egy dél-alföldi kisváros integrált alapfokú közoktatási intézményeiben dolgozó pedagógusok körében végzett empirikus vizsgálat alapján. In *Képzés és Gyakorlat*, 2011. [online] 9. évfolyam 2011/3-4. szám.
http://real-j.mtak.hu/16268/2/K%C3%A9gy_2011_9_3-4.pdf
- [13] HORÁK, R., CZÉKUS, G. Az élethosszig tartó tanulás jelentősége és megvalósulásának lehetőségei a gyakorló pedagógus munkájában. In *Képzés és Gyakorlat - Training and Practice*, 2012. [online] 10. vol. 3-4. issue.
http://epa.oszk.hu/02600/02641/00005/pdf/EPA02641_kepzes_es_gyakorlat_2012_03-04_187-196.pdf
- [14] COOLAHAN, J. *Teacher Education and the Teaching Career in an Era of Lifelong Learning*. [online] Paris : OECD, 2002. no. 2, 39 p. ISSN: 19939019.
https://www.oecd-ilibrary.org/education/teacher-education-and-the-teaching-career-in-an-era-of-lifelong-learning_226408628504
- [15] FERNÁNDEZ, RIVAS, M., ESPADA, MATEOS, M. The knowledge, continuing education and use of teaching styles. In *Physical Education teachers. Journal of Human Sport and Exercise*. 2019. 14(1): 99-111 p. [online]
<https://doi.org/10.14198/jhse.2019.141.08>

- [16] GLENN, A. D. Technology and the continuing education of classroom teachers. In *Peabody Journal of Education*, 1997. [online] Vol. 72, Issue 1. 122-128 p. https://doi.org/10.1207/s15327930pje7201_6
- [17] WILSON, Arthur L., HAYES, E. *Handbook of Adult and Continuing Education*. San Fransico : Jossey-Bass a Wiley Company, 2009. ISBN 0-7879-4998-1.723 p.
- [18] PORTILHO, G., KALVA Medina, B. Metacognition as Methodology for Continuing Education of Teachers. In *Creative Education*, 2016. . [online] Vol. 07, No.01. Article ID:62754. 12 p. <https://doi.org/10.4236/ce.2016.71001>
- [19] ANACLETO, F. N. D. A., FERREIRE, J. D. S., JANUÁRIO, C. A. S. D. S., SANTOS, J. H. D. Continuing education of physical education teachers and self-assessment of the teaching domain. In *Motriz. The Journal of Physical Education*. Rio Claro : UNESP, 2017. [online] eISSN: 1980-6574 Vol. 23, No.3. <https://doi.org/10.1590/S1980-6574201700030028>
- [20] Metodicko-pedagogické centrum. *Monitoring vzdelávacích potrieb PZ a OZ. Záverečná správa z prieskumu Monitoring vzdelávacích potrieb PZ a OZ 2021*. [online] Bratislava: MPC, 2021. 32 s. ISBN: 978-80-565-1505-1. https://mpc-edu.sk/pages/projects/teachers/vyskumy/MVP_Zaverecna_sprava_z_prieskumu.pdf
- [21] *Zákon č. 138/2019 Z. z. ZÁKON o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*, 2019.
- [22] *Vyhláška č. 361/2019 Z. z. VYHLÁŠKA Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky o vzdelávaní v profesijnom rozvoji*, 2019.
- [23] 326/2013. (VIII. 30.) *Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról*.
- [24] *2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről*.
- [25] *1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról*. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>
- [26] HENDL, J. *Kvalitativní výskum. Základy teorie, metody a aplikace*. 4. vyd. Praha : Portál, 2016. 440 s. ISBN 978-80-262-0982-9.
- [27] BORBÉLYOVÁ, D., NAGYOVÁ, A., HORVÁTH, K. Comparison of the Teachers Professional Development System in Slovakia and Hungary [elektronický dokument] In: *AD ALTA: journal of interdisciplinary research: recenzovaný medzioborový vedecký časopis*. Hradec Králové: Magnanimitas akademické sdružení, 2022. Roč. 12, č. 2, s. 162-168 s. ISSN 1804-7890. ISSN [online] 2464-6733.
- [28] PISOŇOVÁ, M. Rozvoj profesijných kompetencií učiteľov v Slovenskej republike prostredníctvom aktualizácie vzdelávania. In *Lifelong Learning – celoživotní vzdelávaní*. Brno: Mendelová univerzita, 2017. [online] Vol.7. No.1. 97-117 p. ISSN 1804-526X. https://lifelonglearning.mendelu.cz/media/pdf/LLL_20170701092.pdf
- [29] PEDAKKER. *Pedagógus-továbbképzés. Akkreditációs Rendszer. Pedagógus-továbbképzések jegyzéke*, 2022. [online] <https://pedakkred.oh.gov.hu/PedAkkred/Catalogue/CatalogueList.aspx>
- [30] Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. *Zoznamy poskytovateľov vzdelávania pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov*. [online] 2022.

<https://www.minedu.sk/zoznamy-poskytovatelov-vzdelavania-pedagogickych-zamestnancov-a-odbornych-zamestnancov/>

- [31] Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. *Štatistické údaje*. [online] 2020. <https://www.minedu.sk/data/att/13384.pdf>
- [32] PATAKI TÓTH, E. *Azonosságok és különbségek a szlovákiai és magyarországi óvodapedagógusok szakmai továbbképzésében*. Diplomadolgozat. Komárno: Selye János Egyetem, 2021.
- [33] BORBÉLYOVÁ, D. – ORSOVICS, Y. 2021. A civil szervezetek szerepe a regionális oktatásban dolgozó szlovákiai magyar pedagógusok szakmai továbbképzésében. In *Civil Szemle*. Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó, 2021. Roč. 18, č. 3, 75-102 s. ISSN 1786-3341.
- [34] KONTRA, J. A pedagógiai kutatások módszertana. Kaposvár: Kaposvári Egyetem, 2011. [online] <https://mek.oszk.hu/12600/12648/12648.pdf>
- [35] BOZAT, P., BOZAT, N., HÜRSEN, Ç. The Evaluation of Competence Perceptions of Primary School Teachers for the Lifelong Learning Approach. In *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2014. [online] 476-482 p. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.04.456>
https://www.researchgate.net/publication/273849911_The_Evaluation_of_Competence_Perceptions_of_Primary_School_Teachers_for_the_Lifelong_Learning_Approach
- [36] KUŠNÍROVÁ, V.- ŠVÁBOVÁ, B. Analýza názorov pedagogických zamestnancov na ich profesijný rozvoj. In *Edukácia*, 2019. [online] r. 3, č. 2, 76.-8/7 s. https://www.upjs.sk/public/media/21787/Kusnirova_Svabova.pdf
- [37] LAAL, M., SALAMATI, P. Lifelong learning; why do we need it? In *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2011. [online] Volume 31, 2012. 399-403 p. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.12.073>